

ГЕНЕЗИС І СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Кулік Н. Ф.,

студентка магістратури МДПУ

Канарова О. В.

канд.пед.наук, ст. викладач кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та дошкільної освіти

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,

м. Мелітополь, Україна

Проблеми моральних цінностей перебувають в одній науковій площині, тому важливим постає компаративний підхід до аналізу окреслених понять.

На підставі узагальнення теоретичних підходів зазначимо, що цінності – найважливіші компоненти людської культури поряд з нормами та ідеалами. Їх існування вкорінене в екзистенціальній активності суб'єкта культурної творчості, його діалозі з іншими людьми, орієнтованому не тільки на існуюче, а й на значиме, нормативно-належне [2].

Згідно з педагогічним словником, моральні цінності – духовні ідеї, укладені в поняттях, і мають високий ступінь узагальнення [4].

У IX-XII століттях вагомий вплив на розвиток ідей у галузі моралі мали праці «Повість минулих літ», «Слово про Закон і Благодать», «Ізборники Святослава», «Повчання Володимира Мономаха». У наукових дослідженнях наголошено, що загальна освіта завжди мала на меті навчання грамоти й відтворення позитивного досвіду розвитку цінностей добродіяння у дітей. Зауважимо, що за часів Київської Русі характерним було використання окремих теоретичних положень у практичній діяльності.

Подальший розвиток формування моральності у дітей пов'язаний із появою церковних храмів, які надавали первісну освіту для дітей, готували службовців для церкви й держави. Особливе місце посідали освітні школи, що утримувалися за кошти братства, громади. Ці заклади передбачали навчання всіх православних дітей оральним цінностям.

Науковці і практики доводять, що період XVII-XVIII ст. маркований продовженням розвитку християнської етики. Зазначимо,

що християнська етика визначала для дітей необхідність дотримуватися милосердя, яке сприяє спасенню власної душі. Підкреслимо, що до останнього десятиріччя XVIII століття більшість книг, які друкувалися значними тиражами по Україні та за її межами, мали релігійний зміст.

Період XVIII – XIX ст. характеризується розробленням теорії «супільного прогресу» російськими просвітителями «природного права» та «теорії суспільної угоди», зокрема О. Бестужевим, А. Куніціним, В. Малиновським, І. Пніним. Просвітителі, в теорії «супільного прогресу», розглядали людину як частину природи, як її вище творіння. А. Куніцин зазначав, що «моральна філософія» покликана формулювати основні принципи етики, моральної поведінки людей в суспільстві. Саме мораль, зазначав просвітитель, схиляє людей до чесноти та до справедливості

Так, жодна людина не повинна використовувати інших людей для досягнення своїх особистих цілей [3].

У післявоєнні роки були зроблені перші спроби в напрямі організації навчально-виховного процесу на демократичних засадах. Одним із видатних діячів цього періоду називають В. Сухомлинського. Видатний український вчений з'ясував сутність морального виховання, описав його зміст, форми та методи.

В. Сухомлинський вважав моральне виховання основою навчання та виховання особистості. Він радив педагогам та батькам вчити дітей добрі та милосердю [6].

Унаслідок аналізу соціально-педагогічної літератури доведено, що в 60-70-х роках ХХ століття зрос інтерес суспільства до проблеми духовно-морального виховання. Для цього періоду характерний інтенсивний пошук нових форм і методів духовно-морального виховання, усебічна інтеграція науки в практику, комплексний підхід до розв'язання завдань морального виховання.

На думку М. Стельмаховича, духовно-моральне виховання та моральні цінності передбачають формування у дітей високої моральної чистоти та духовності. Вчений підкреслює, що складність даної проблеми полягає в тому, що вона здебільшого вирішується з огляду на духовно-моральне життя в сім'ї, суспільний лад, приклад батьків, вчинки людей. Таким чином, духовність виховується духовністю, мораль – моральністю, честь – честю, гідність – гідністю.

За М. Стельмаховичем, особливої уваги потребує виховання у дітей любові до рідних та батьків, поваги та пошани до людей, готовності піклуватися про знедолених, співчувати та бути милосердним до тих людей, хто переживає горе [5].

Моральне здоров'я дитячої душі вітчизняний психолог В. Зенківський вважав найважливішим і найглибшим фактором духовного розвитку дошкільника. Головна моральна сила дитинства, за його словами, закладена у моральній чистоті, широті, простодушності і цілісності його духу.

В період із 1991 р. – донині було розбудовано національну освіту; сформовано нормативно-законодавчу базу діяльності загальноосвітнього навчального закладу; реорганізовано середню освіту; упроваджено нові форми та методи навчання і виховання дітей дошкільного віку.

Зазначимо, що один із основних напрямів ефективного реформування системи освіти України пов'язаний із відродженням національних цінностей та традицій українського народу на засадах християнської етики та моралі. Саме в цей період тривало активне розроблення проблем формування моральних цінностей у дітей дошкільного віку, що призвело до радикальної перебудови змісту виховання, модернізації форм, методів та прийомів навчально-виховної діяльності.

Впровадження Національної доктрини розвитку освіти можливлює «перехід до нового типу гуманістично-інноваційної освіти, що сприятиме істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу особистості та суспільства» [7].

Отже, у процесі свого історичного розвитку моральне виховання послідовно набирало спрямування в бік соціалізації та психологізації. Так, аби життя дітей було благодатним, батьки прагнули навчати їх бути добрими до людей.

Науковці і практики стверджують, що у системному вигляді моральна культура виявляє потребу дитини в доброзичливості, взаємоповазі як важливих сторонах вирішення різноманітних проблем. Так, цінності лежать в основі моральних відносин до суспільства, до праці, до інших людей [1].

В цілому, моральні цінності не лише задовольняють потреби людини, але і значною мірою духовно відтворюють саму людину, відображаючи тим самим фундаментальні ставлення і потреби людей, становлять основу індивідуального світогляду.

Процес розвитку та формування цінностей у дошкільників проходив досить тривалий та не простий шлях. Протягом XVIII-XIX ст. це поняття набувало значення моральної філософії, яка покликана формулювати основні принципи етики, моральної поведінки людей в суспільстві. Але пізніше бачимо, що воно набуло більш чіткого та наближенного до сучасності змісту.

Література:

1. Бакіров В. Духовні цінності як об'єкт соціологічного аналізу / В. Бакіров // Філософська думка. – 1997. – № 4. – С. 17-24.;
Борищевський М. Духовні цінності як детермінанта громадянського виховання особистості / М. Борищевський // Цінності освіти і виховання : наук.-метод. зб. / за ред. О. Сухомлинської. – К. : АПН України, 1997. – С. 21-25.
2. Крамаренко А. Сутність поняття «соціоприродні цінності майбутніх фахівців початкової освіти: теоретичний аспект / А. Крамаренко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2011. - С. 294.
3. Петриченко Л. Інтелектуально-когнітивний компонент у структурі формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкової школи / Л. Петриченко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / редкол.: Т. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2008. – Вип. 50. – С. 306-310.
4. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науков.-метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: Вид-во А. С. К., 2004. – 192 с.
5. Стельмахович М. Українська родинна педагогіка / М. Стельмахович. – К.: ІСДЦ, 1996. – 288 с.
6. Сухомлинський В. Як виховати справжню людину. – К.: Рад. школа, 1975. – 234 с.

7. Тренінги розвитку педагогічної майстерності / автор-укладач: Ю. Запрожцева. – К.: Шк. світ, 2012. – 104 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).

НАВЧАННЯ ДЕМОКРАТІЙ В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ КАНАДИ

*Курницька Н. М.,
викладач кафедри англійської мови
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна,
м. Харків, Україна*

Однією з ключових цінностей сучасного цивілізованого суспільства є *демократія*, а питання розвитку демократії набуло великого значення у всьому світі, адже лише за умови демократичного суспільства можливо побудувати економічно розвинену та соціально справедливу країну, досягти дотримання правожної людини та уникнути громадянських конфліктів.

Як відомо, однією з країн, яка має вагомий досвід в побудуванні демократичного суспільства, є Канада. Згідно індексу демократії, що створений впливовим щотижневим журналом Economist та враховує 60 різних показників, таких як *вибори і плюралізм, громадянські свободи, діяльність уряду, політична ангажованість населення і політична культура*, Канада посідає сьоме місце серед 167 країн світу після Норвегії, Ісландії, Швеції, Нової Зеландії, Данії та Швейцарії. [<https://uk.wikipedia.org/wiki/>]

Тож, що є дієвим інструментом розповсюдження цінностей демократії в Канаді окрім законодавчої бази? Формування демократичного суспільства відбувалося в межах освітнього процесу – як *формального, так і неформального*.

Важливість освіти в розповсюдженні демократичних цінностей загально відома, адже ціла низка міжнародних організацій приділяє особливу увагу освіті демократії та прав людини.

Так, *Хартія Ради Європи* з освіти для демократичного громадянства і освіти в галузі прав людини зазначає, що освіта для